

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice septembrie 2019

Anul III, nr. 8

Sondaj trimestrial
privind riscurile sistemice
Septembrie 2019

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.
Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2601-5331 (versiune *online*)

Cuprins

Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice	5
Anexa 1 Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global	7
Anexa 2 Harta riscurilor la adresa stabilității financiare, opiniile băncilor	8
Anexa 3 Răspunsurile băncilor la chestionarul privind riscurile sistemice	9
Anexa 4 Structura Chestionarului privind riscurile sistemice (septembrie 2019) și precizări metodologice	20

Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice

La nivel european, principalele vulnerabilități cu potențial sistemic asupra sistemului financiar sunt însemnate: (i) semnale privind evaluarea nesustenabilă a prețurilor activelor, (ii) persistența preocupărilor privind sustenabilitatea datoriei private și a celei publice, (iii) provocări din ce în ce mai mari la adresa profitabilității băncilor din partea turbulențelor ciclice și (iv) asumarea sporită de riscuri din partea instituțiilor nebancale (Anexa 1, Tabel 1).

Cele de mai sus sunt completate de principalele riscuri care pot afecta stabilitatea financiară pe plan internațional, precum: (i) gradul ridicat de îndatorare, în special în sectorul companiilor nefinanciare, (ii) ajustarea apetitului la risc al investitorilor cu implicații pentru piețele emergente, (iii) tensiunile privind comerțul global, (iv) incertitudinile geopolitice, (v) riscurile cibernetice, în contextul inovațiilor tehnologice din domeniul financiar și (vi) schimbările climatice (Anexa 1, Tabel 2).

Conform Chestionarului privind riscurile sistemice¹ derulat de BNR, cele mai mari instituții de credit din România au identificat în exercițiul curent un risc sever, șapte riscuri ridicate și două riscuri moderate.

Instituțiile de credit autohtone evaluează în continuare riscul provenind din cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar drept unul sever, considerându-l dificil de gestionat și cu un impact foarte ridicat asupra sistemului financiar. Acest risc a fost menținut și în analiza efectuată de BNR în cadrul *Raportului asupra stabilității financiare*, ediția din decembrie 2019, caracterul acestuia fiind evaluat drept constant comparativ cu analizele anterioare, respectiv la un nivel ridicat.

Conform răspunsurilor băncilor, primul risc ridicat este cel privind tensionarea echilibrului macroeconomic interne. Acesta se menține pe poziția a doua după importanță și este evaluat cu o probabilitate ridicată de apariție, un posibil impact peste medie și cu un grad de dificultate ridicat și neschimbat de la analiza precedentă. Totodată, conform celui mai recent *Raport asupra stabilității financiare* al BNR, acest risc reprezintă principalul element generator de risc sistemic la adresa stabilității financiare din România. În plus, pe fondul continuării presiunilor generate de deteriorarea deficitelor gemene, perspectivele asociate acestui risc pentru perioada următoare sunt de creștere.

Următoarele șase riscuri considerate la un nivel ridicat de către instituțiile de credit sunt: (1) riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente, (2) riscul de creștere a costului de finanțare, (3) riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice, (4) riscul de nerambursare a creditelor

¹ În Tabelul 1 din Anexa 2 sunt prezentate opiniile băncilor cu privire la riscurile sistemice. În Anexa 3 sunt prezentate răspunsurile individuale ale băncilor, iar în Anexa 4 este detaliată structura chestionarului și sunt prezentate unele aspecte metodologice.

contractate de către sectorul neguvernamental, (5) riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public și (6) riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială. În cadrul exercițiului curent a avut loc o inversare din punct de vedere al importanței între riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente și cel de creștere a costului de finanțare, în sensul majorării importanței primului risc. Totodată, comparativ cu exercițiul precedent, când riscurile (4), (5) și (6) făceau parte din categoria riscurilor moderate, în exercițiul curent acestea au urcat în categoria riscurilor ridicate. Însă, din punct de vedere al dificultății de gestionare, evaluarea tuturor riscurilor ridicate s-a menținut constantă comparativ cu exercițiul anterior.

BNR evaluează, de asemenea, riscul privind reducerea încrederii investitorilor în economiile emergente la un nivel ridicat pe fondul mai multor aspecte: (i) incertitudinea economică pe plan internațional este în creștere, (ii) menținerea tendinței descrescătoare pentru creșterea economică la nivel global în anul 2019, (iii) încetinirea producției industriale la nivel global și (iv) procesul de ieșire a Marii Britanii din UE care a contribuit la menținerea incertitudinilor economice. Conform *Raportului asupra stabilității financiare*, riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental s-a menținut la un nivel scăzut, în contextul în care calitatea portofoliului de credite bancare acordate companiilor nefinanciare s-a ameliorat și s-a situat pentru prima dată sub pragul de alertă al ABE, iar capacitatea de rambursare a sectorului populației a continuat să se îmbunătățească, rata creditelor neperformante scăzând la 4,27 la sută în septembrie 2019.

Următoarele două riscuri sunt incluse în categoria riscurilor moderate: (i) riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației și (ii) riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare. Atât pozițiile după importanța riscului, cât și evaluările referitoare la posibilul impact și capacitatea de gestionare s-au menținut neschimbate de la evaluarea anterioară.

Anexa 1

Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global

Tabel 1. Principalele vulnerabilități identificate de BCE asupra sistemului financiar european

1. Semnale privind evaluarea nesustenabilă a prețurilor activelor sugerează posibile viitoare corecții
2. Persistența preocupărilor privind sustenabilitatea datoriei private și a celei publice
3. Provocări din ce în ce mai mari la adresa profitabilității băncilor din partea turbulențelor ciclice
4. Asumarea sporită de riscuri din partea instituțiilor nebancale poate genera vulnerabilități pentru finanțarea piețelor de capital

Sursa: BCE – *Financial Stability Review*, noiembrie 2019

Tabel 2. Principalii factori destabilizatori la adresa stabilității financiare la nivel global

1. Gradul ridicat de îndatorare, în special în sectorul companiilor nefinanciare
2. Ajustarea apetitului la risc al investitorilor cu implicații pentru piețele emergente
3. Tensiunile privind comerțul global
4. Incertitudinile geopolitice
5. Riscurile cibernetice, în contextul inovațiilor tehnologice din domeniul financiar
6. Schimbările climatice

Surse: FMI – *Global Financial Stability Report* (octombrie 2019), *World Economic Outlook* (octombrie 2019)

Tabel 3. Harta riscurilor la adresa stabilității financiare din România*

	Tensionarea echilibrelor macroeconomice interne
	Reducerea încrederii investitorilor în economiile emergente
	Riscul privind cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar
	Structura și costul finanțării deficitului de cont curent și a deficitului bugetar
	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental
	risc sistemic sever
	risc sistemic ridicat
	risc sistemic moderat
	risc sistemic redus

* Culoarea indică intensitatea riscului. Săgețile indică perspectiva riscului în perioada următoare.

Sursa: BNR – *Raportul asupra stabilității financiare* (decembrie 2019).

Anexa 2

Harta riscurilor la adresa stabilității financiare, opiniile băncilor

Tabel 1. Opinia băncilor privind riscurile sistemice asupra sistemului financiar² pentru perioada septembrie 2019 – septembrie 2020

Nr.*	Risc sistemic la adresa sectorului financiar	Nivel curent al riscului**	Dificultatea de gestionare a riscului***
Risc 1	Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar		
Risc 2	Tensionarea echilibrelor macroeconomice interne		
Risc 3	Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe (de ex.: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)		
Risc 4	Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale, cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM		
Risc 5	Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice		
Risc 6	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental		
Risc 7	Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex.: titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și indirecte (de ex.: creditele „Prima casă”)		
Risc 8	Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex.: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale)		
Risc 9	Riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației		
Risc 10	Riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare, în condițiile unui mediu caracterizat de o disciplină la plată laxă, dar și ale existenței unui potențial de creștere sustenabilă a creditării, cu implicații negative asupra perspectivelor economice pe termen mediu și lung		
	risc sistemic sever/foarte dificil de gestionat (valori absolute între 7 și 8)		
	risc sistemic ridicat/dificil de gestionat (valori absolute între 5 și 6)		
	risc sistemic moderat/gestionabil (valori absolute între 3 și 4)		
	risc sistemic redus/ fără probleme (valori absolute între 1 și 2)		

* Ordinea riscurilor este dată de importanța medie a riscului conform răspunsurilor băncilor.

** Culoarea indică nivelul curent al riscului, luând în calcul probabilitatea de materializare a acestuia și impactul asupra sectorului bancar în caz de materializare în cursul unui an.

*** Culoarea indică nivelul curent al dificultății de gestionare a riscului de către instituțiile de credit.

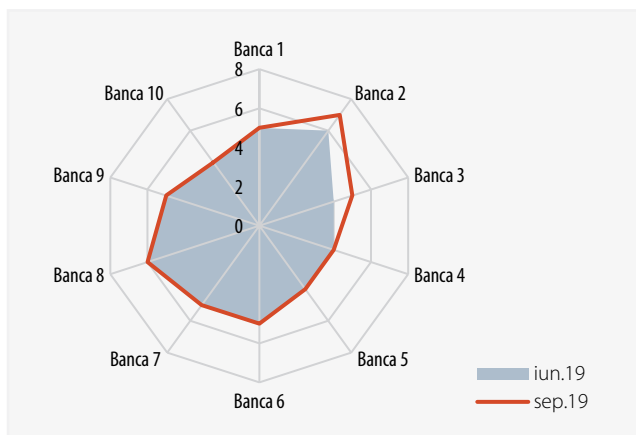
Săgețile indică evoluția riscului/capacității de gestiune a acestuia relativ la exercițiul anterior (iunie 2019), considerând un prag de materialitate de 0,5 puncte.

² Pentru structura chestionarului și detalii metodologice, a se vedea Anexa 4.

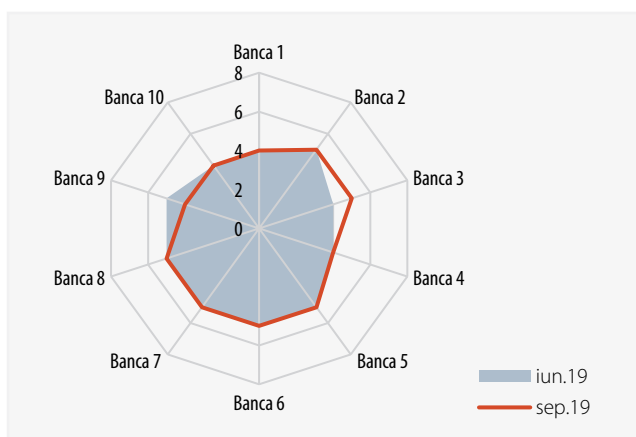
Anexa 3

Răspunsurile băncilor la chestionarul privind riscurile sistemice

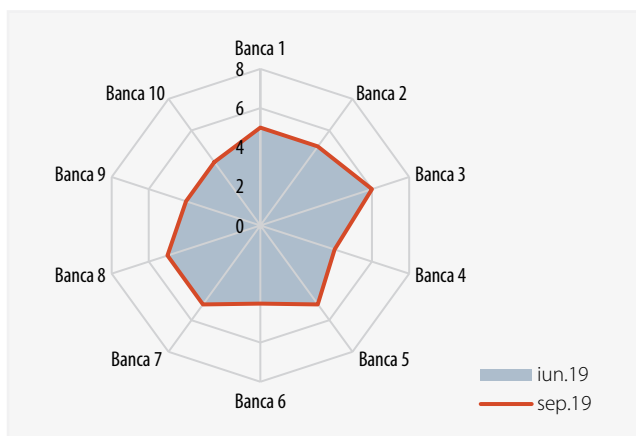
1. Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice

Grafic 1a. Probabilitatea de apariție

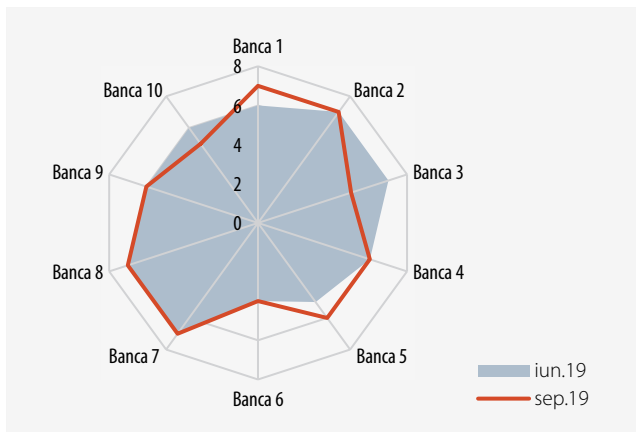
Grafic 1b. Severitatea impactului

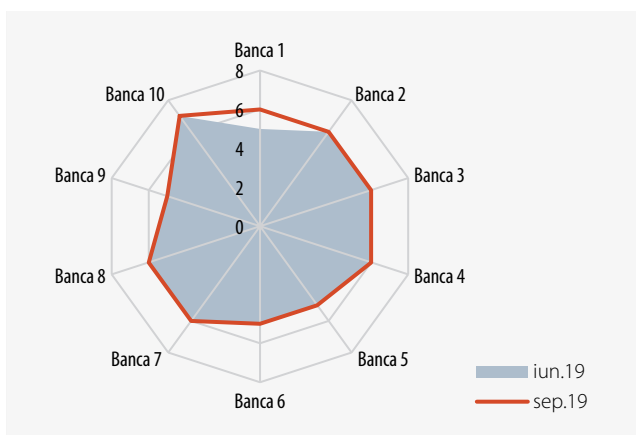
Grafic 1c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

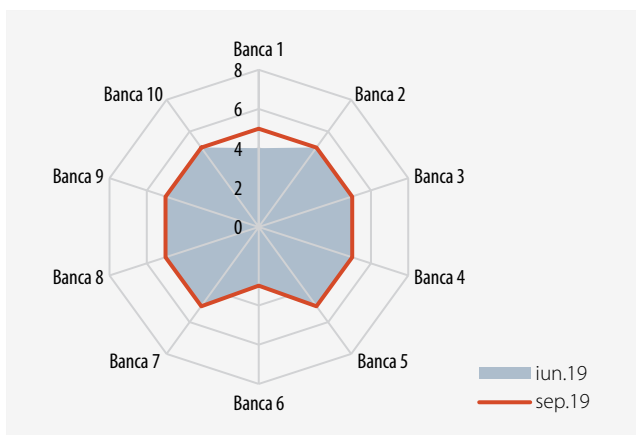
2. Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM

Grafic 2a. Probabilitatea de apariție

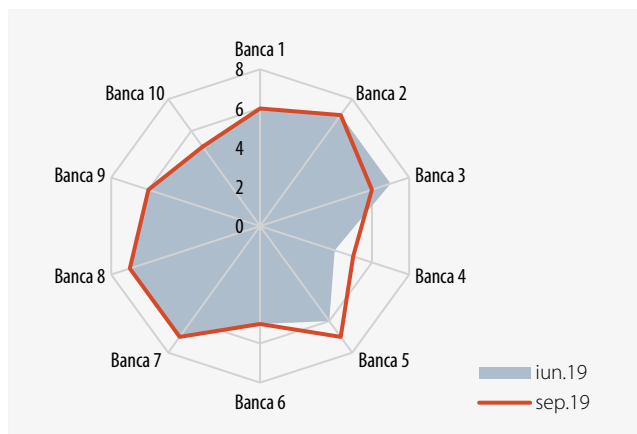
Grafic 2b. Severitatea impactului

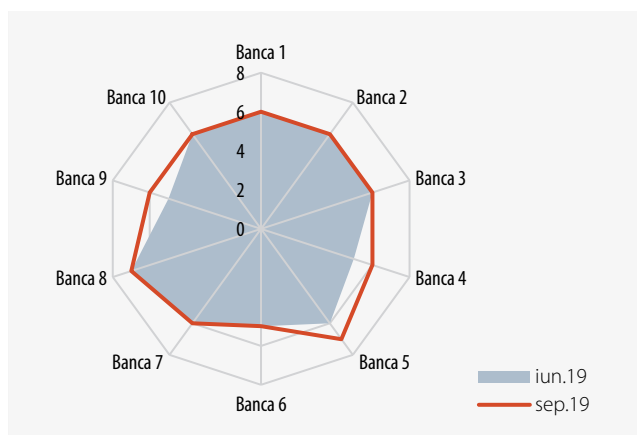
Grafic 2c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

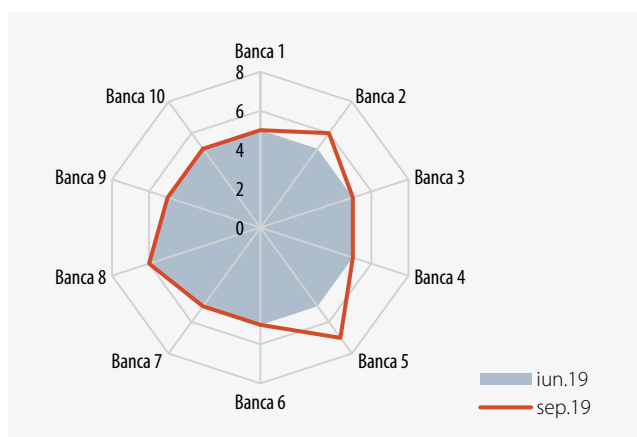
3. Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe (de ex.: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)

Grafic 3a. Probabilitatea de apariție

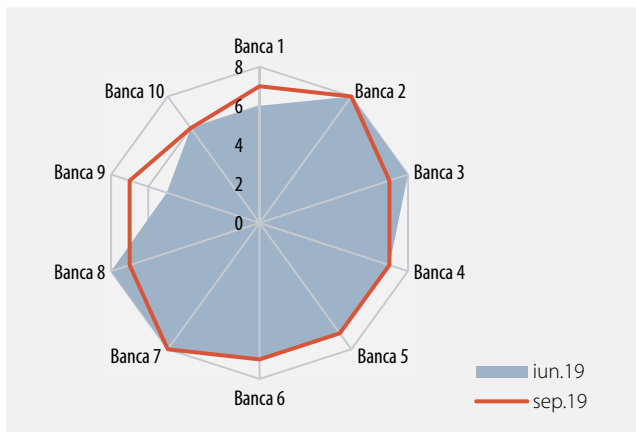
Grafic 3b. Severitatea impactului

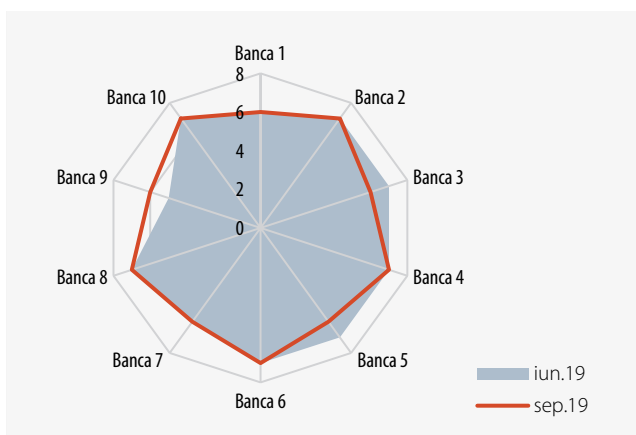
Grafic 3c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

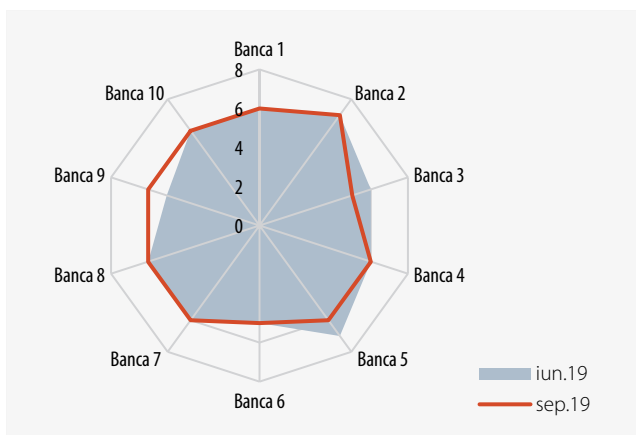
4. Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar

Grafic 4a. Probabilitatea de apariție

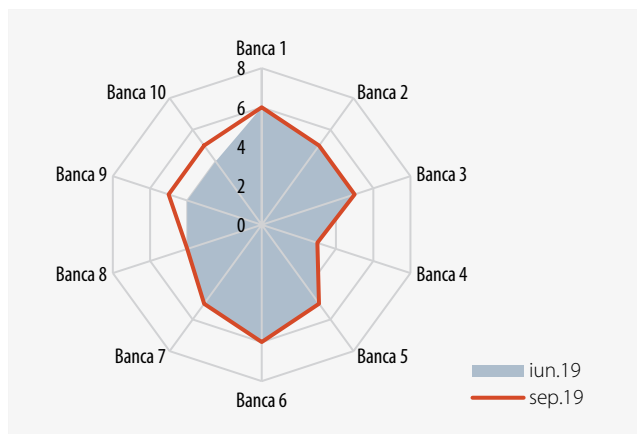
Grafic 4b. Severitatea impactului

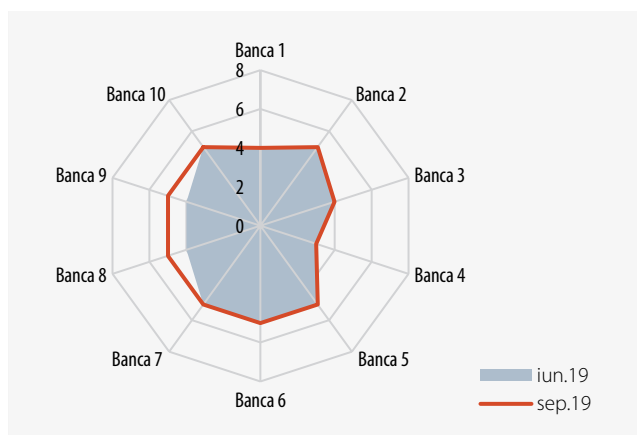
Grafic 4c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

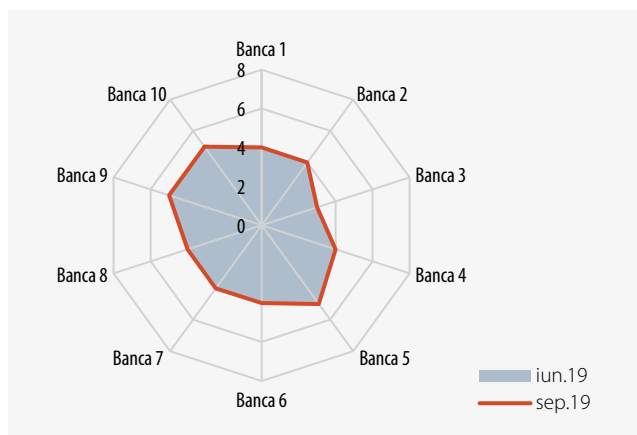
5. Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental

Grafic 5a. Probabilitatea de apariție

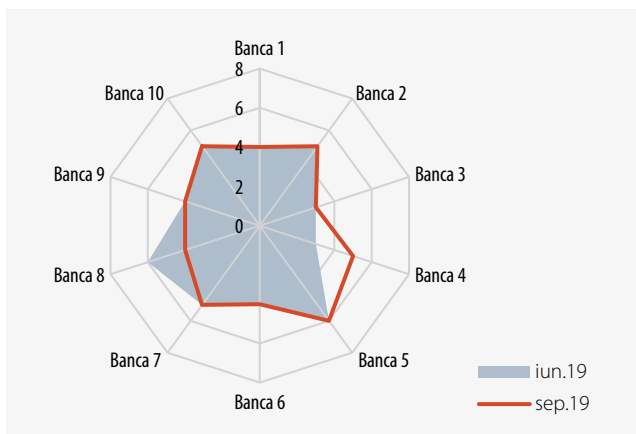
Grafic 5b. Severitatea impactului

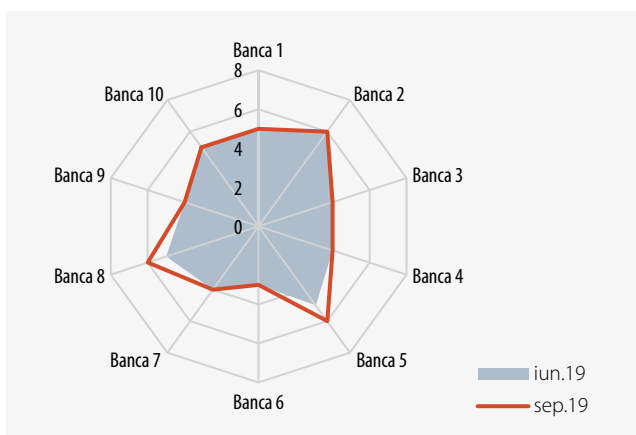
Grafic 5c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

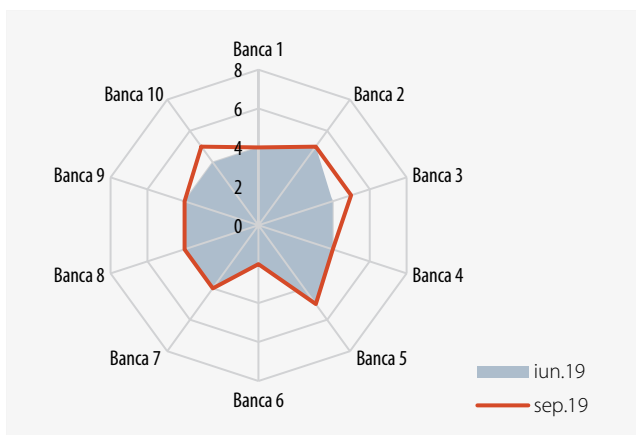
6. Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex.: titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și indirecte (de ex.: creditele „Prima casă”)

Grafic 6a. Probabilitatea de apariție

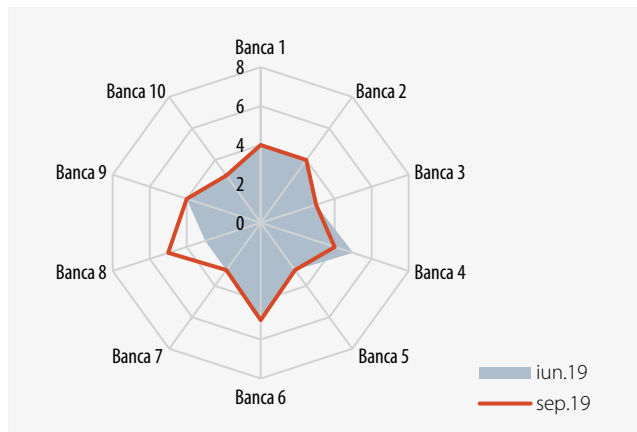
Grafic 6b. Severitatea impactului

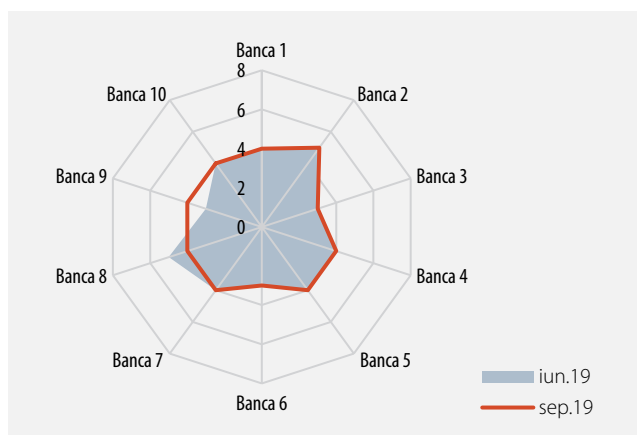
Grafic 6c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

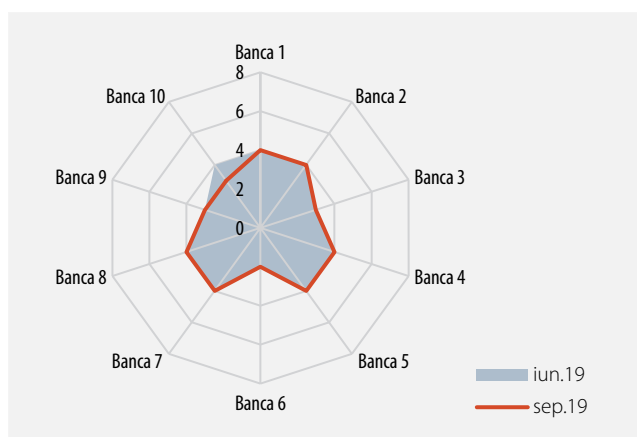
7. Riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației

Grafic 7a. Probabilitatea de apariție

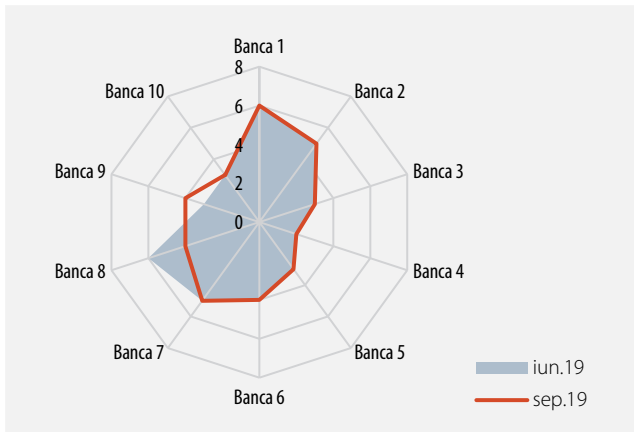
Grafic 7b. Severitatea impactului

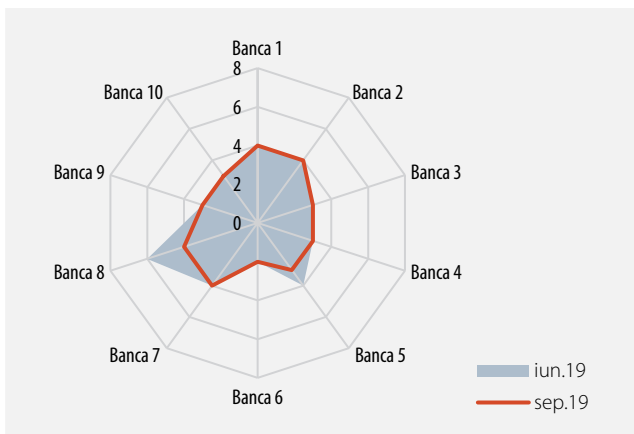
Grafic 7c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

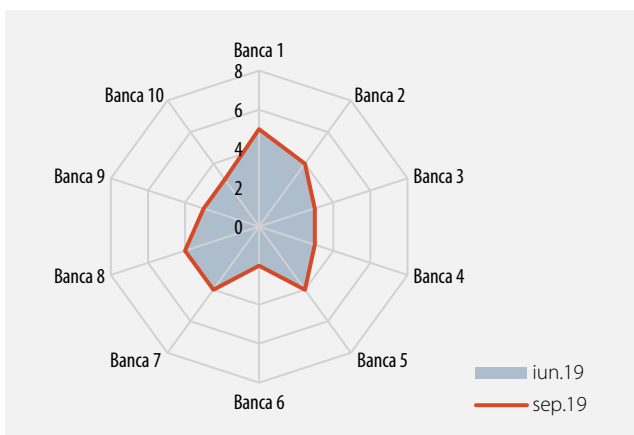
- 8.** Riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare, în condițiile unui mediu caracterizat de o disciplină la plată laxă, dar și ale existenței unui potențial de creștere sustenabilă a creditării, cu implicații negative asupra perspectivelor economice pe termen mediu și lung

Grafic 8a. Probabilitatea de apariție

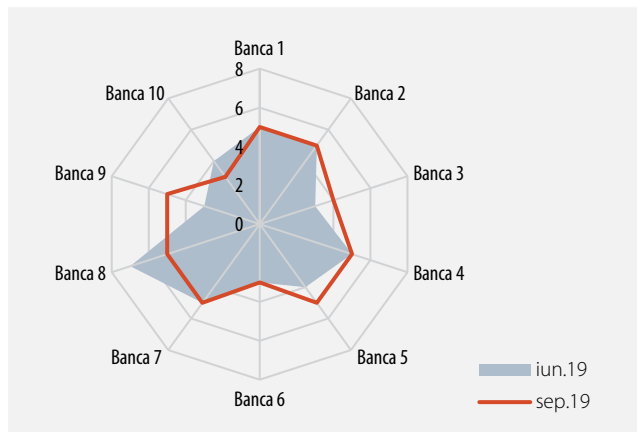
Grafic 8b. Severitatea impactului

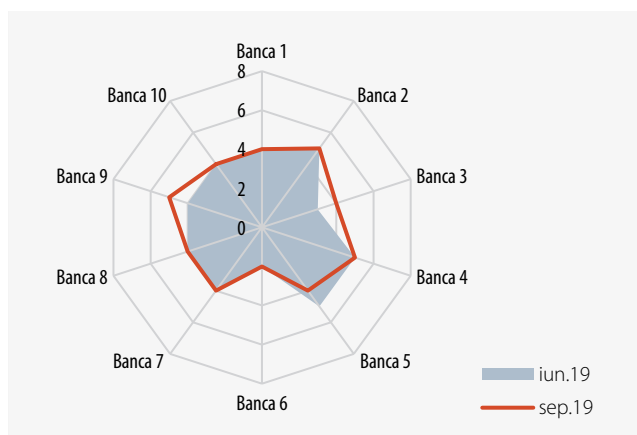
Grafic 8c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

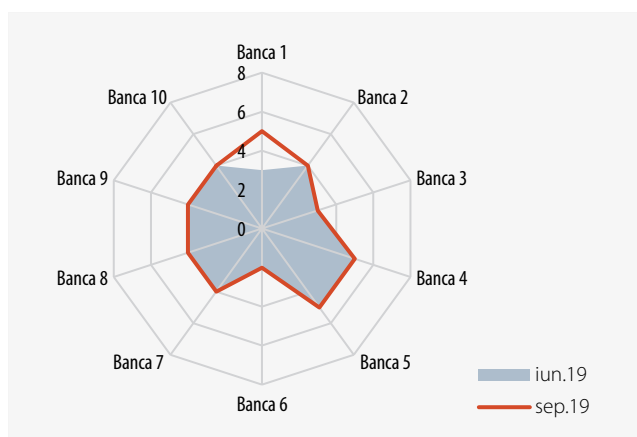
9. Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex.: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale)

Grafic 9a. Probabilitatea de apariție

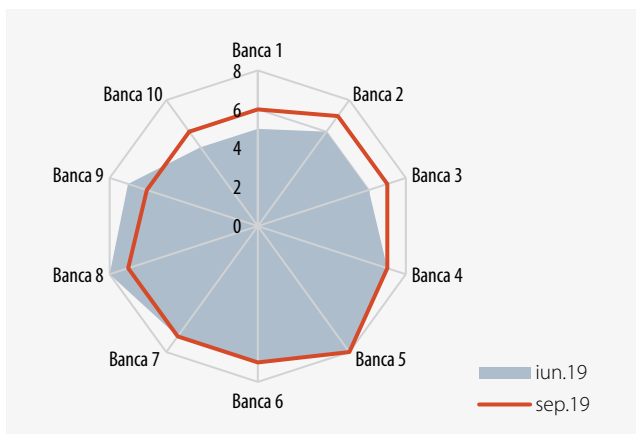
Grafic 9b. Severitatea impactului

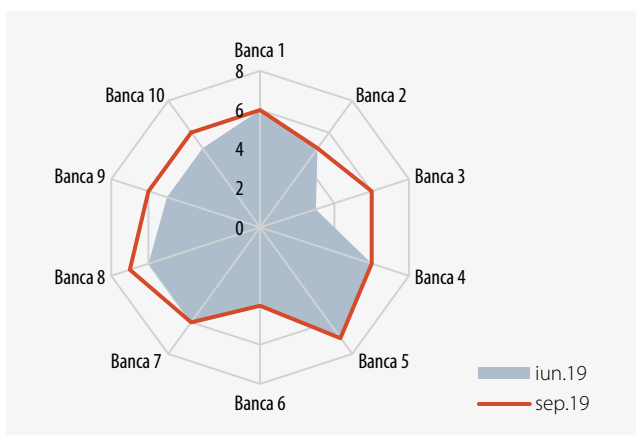
Grafic 9c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

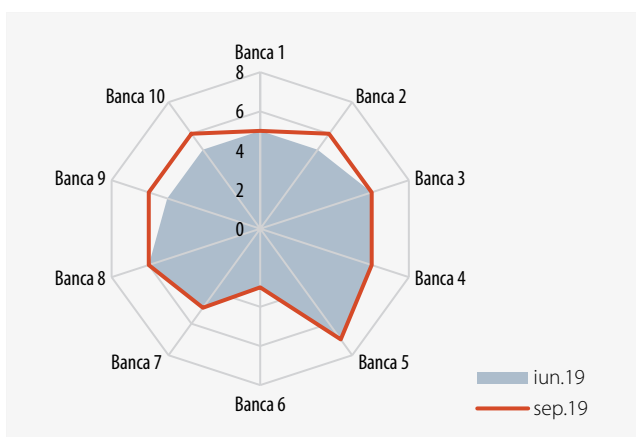
10. Riscul asociat tensionării echilibrelor macroeconomice interne

Grafic 10a. Probabilitatea de apariție

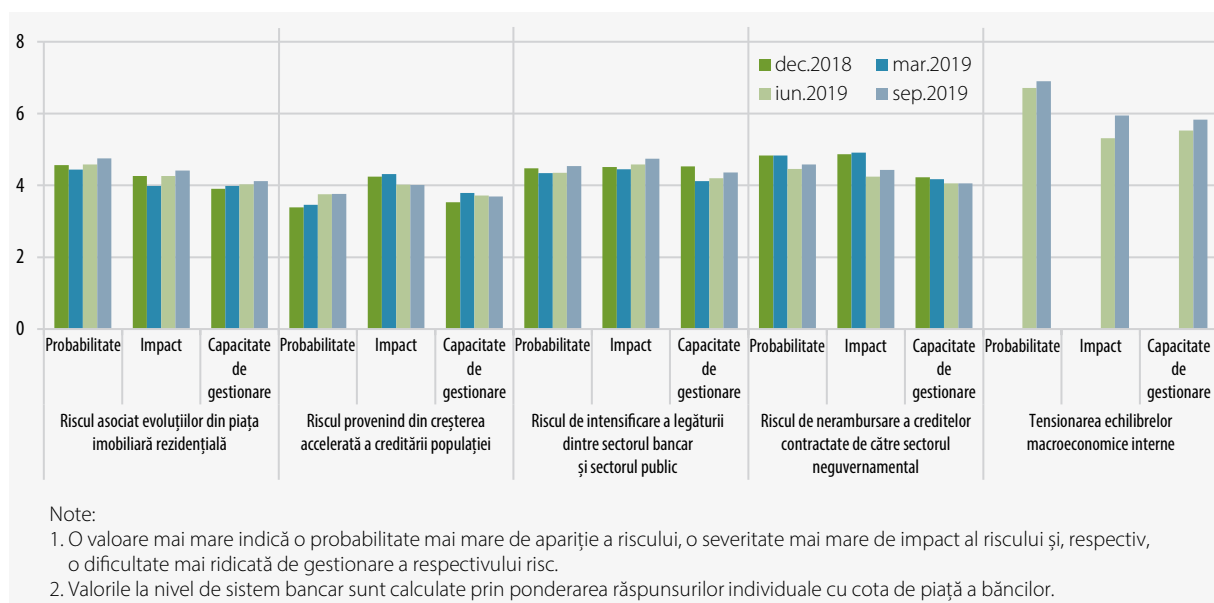
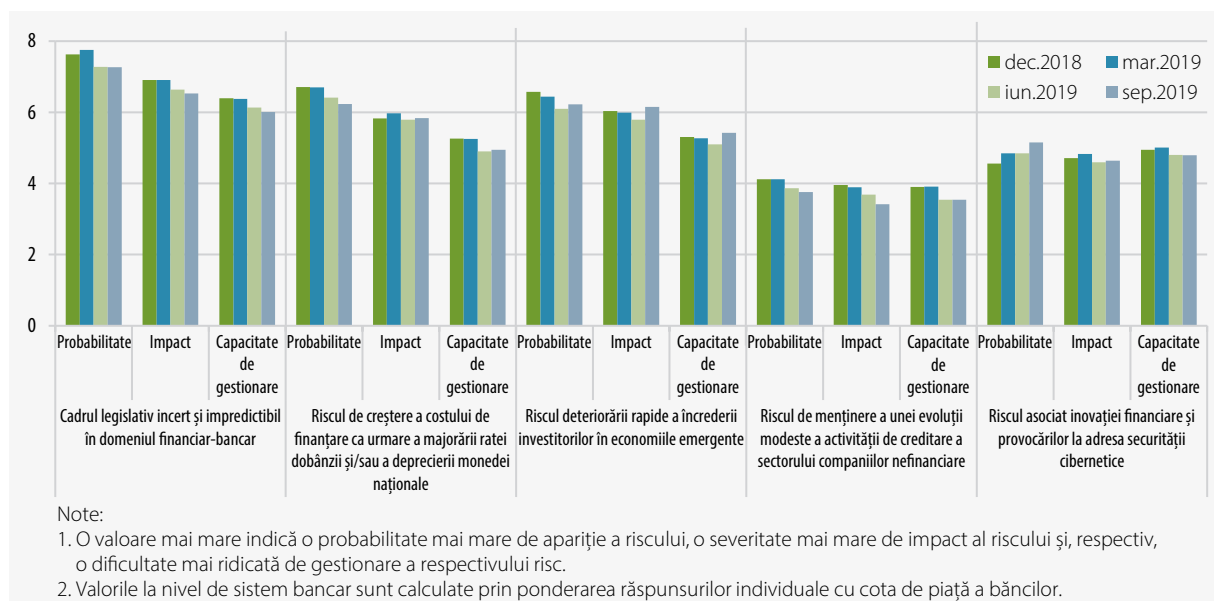
Grafic 10b. Severitatea impactului

Grafic 10c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

Grafic 11. Evoluția răspunsurilor agregate ale băncilor referitoare la probabilitatea de apariție, impactul potențial și capacitatea de gestionare a riscurilor sistemice

Anexa 4

Structura Chestionarului privind riscurile sistemice (septembrie 2019) și precizări metodologice

Chestionar privind riscurile sistemice				
Denumirea instituției de credit:				
Data de referință: 30-09-2019				
Pentru scopurile acestui chestionar, noțiunea de risc sistemic se referă la „risc de perturbare a sistemului financiar care poate genera consecințe negative grave pentru piața internă și economia reală” (Regulamentul UE nr. 1092/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010).				
1a	Vă rugăm să evaluați pentru următoarele 12 luni riscurile sistemice identificate la punctele 1-10 din tabelul de mai jos. De asemenea, vă rugăm să completați la punctul 11 al tabelului un alt risc sistemic identificat din perspectiva dumneavoastră.			
Riscuri sistemice	Importanța riscului (A)	Probabilitatea de apariție a riscului (B)	Impactul potențial asupra sectorului bancar (C)	Capacitatea băncii de gestionare a riscului (D)
1. Riscul deteriorării rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe (de ex.: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)				
2. Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental				
3. Riscul de menținere a unei evoluții modeste a activității de creditare a sectorului companiilor nefinanciare, în condițiile unui mediu caracterizat de o disciplină la plată laxă, dar și ale existenței unui potențial de creștere sustenabilă a creditării, cu implicații negative asupra perspectivelor economice pe termen mediu și lung				
4. Riscul provenind din creșterea accelerată a creditării populației				
5. Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar				
6. Tensionarea echilibrului macroeconomice interne				
7. Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară rezidențială (de ex.: creșterea prețurilor imobilelor rezidențiale)				
8. Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei monedei naționale cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM				
9. Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex. titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și indirecte (de ex. creditele „Prima casă”)				
10. Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice				
11.				
Explicații:				
(A) În clasificarea riscurilor în funcție de importanță, vă rugăm să utilizați următoarea scală de la 1 la 10, unde 1 este cel mai important risc, iar este 10 cel mai puțin important risc. Evaluarea importanței unui risc (A) combină: probabilitatea de materializare a acestuia (B) și impactul în caz de materializare (C), luând în calcul capacitatea băncii de a gestiona respectivul risc (D).				
(B) În clasificarea riscurilor în funcție de probabilitatea de apariție, vă rugăm să utilizați următoarea scală: Risc cu probabilitate, 1=Nesemnificativă, 2=Foarte redusă, 3=Redusă, 4=Sub medie, 5=Peste medie, 6=Ridicată, 7=Foarte ridicată și 8=Sigură.				
(C) În clasificarea riscurilor în funcție de impactul potențial asupra sistemului financiar, i.e. pierderea așteptată condiționată de materializarea respectivului risc, vă rugăm să utilizați următoarea scală: Risc cu impact 1=Nesemnificativ, 2=Foarte redus, 3=Redus, 4=Sub medie, 5=Peste medie, 6=Ridicată, 7=Foarte ridicată și 8=Extrem de ridicat.				
(D) În clasificarea riscurilor în funcție de capacitatea instituției de credit de a gestiona respectivul risc înainte de apariție (i.e. cât de pregătită este banca dvs. de a lua măsuri ex ante pentru a reduce semnificativ riscul), vă rugăm să utilizați următoarea scală: 1=Fără probleme, 2=Foarte ușor de gestionat, 3=Ușor de gestionat, 4=Relativ ușor de gestionat, 5=Relativ dificil de gestionat, 6=Dificil de gestionat, 7=Foarte dificil de gestionat, 8=Nu poate fi gestionat.				

- continuare -

1b	Vă rugăm să furnizați, dacă este cazul, orice clarificări sau informații suplimentare considerați a fi necesare pentru o mai bună înțelegere a răspunsurilor de la punctul 1a.
Clarificări/ Informații suplimentare	
1.	
2.	

Analiza este realizată pe baza răspunsurilor instituțiilor de credit la chestionarul privind riscurile sistemice. Sondajul este transmis celor mai importante 10 bănci din sistem după valoarea activelor. Acestea dețineau circa 85 la sută din activele totale ale sectorului bancar în luna august 2019. Chestionarul este adresat persoanelor cu atribuții de conducere din cadrul departamentelor de administrare a riscului ale acestor instituții.

Mecanismul analizei este următorul: BNR identifică riscurile care pot fi considerate sistemice și solicită băncilor să răspundă în ce măsură opinia lor este asemănătoare, cum ierarhizează respectivele riscuri după importanța posibilelor consecințe asupra sistemului financiar, care este capacitatea lor de a face față consecințelor în ipoteza concretizării riscului și care consideră că este probabilitatea de apariție a riscului sistemic. De asemenea, băncile au posibilitatea să propună ele însele riscuri care, în opinia lor, sunt sistemice.

Metoda de agregare a răspunsurilor băncilor cu privire la cele trei elemente ale riscurilor (probabilitatea de apariție, severitatea impactului și capacitatea de gestionare a riscului) este media ponderată, factorul de ponderare fiind cota de piață a activelor.

Abrevieri

BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
IFN	instituție financiară nebanară
FED	Sistemul Federal de Rezerve al Statelor Unite ale Americii
FMI	Fondul Monetar Internațional
FSB	Consiliul pentru stabilitate financiară
UE	Uniunea Europeană

